

„Taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) sistemos plėtra Lietuvoje“

**ESF finansuoto projekto Lietuvoje atvejis studijai
„ESF paramos viešajam administravimui
pažangos vertinimas“ (PAPA)**

EUROPOS KOMISIJA

Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinis direktoratas
Direktoratas F — Investavimas
F1 skyrius: ESF ir FEAD politika ir įstatymai

*Kontaktinis asmuo: DG EMPL F1
El. paštas: EMPL-F1-UNIT@ec.europa.eu*

*Europos Komisija
B-1049 Briuselis*

Projektą įgyvendino PPMI

PPMI Group
Gedimino pr. 50
LT-01110 Vilnius, Lithuania
www.ppmi.lt

Kontaktinis asmuo:
Dr Vitalis Nakrošis, tematinis ekspertas (Projekto vadovas, PPMI)
vitalis@ppmi.lt

Atvejo studiją parengė šalies ekspertas Vitalis Nakrošis ir Rasa Goštautaitė

Projektas atliktas pagal paslaugų pirkimo sutartį Nr. VC/2018/0771, pagal daugkartinę paslaugų, susijusių su geresnio reglamentavimo gairių įgyvendinimu, teikimo sutartį Nr. VC/2017/0376.

„Taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) sistemos plėtra Lietuvoje“

**ESF finansuoto projekto Lietuvoje atvejis studijai
„ESF paramos viešajam administravimui
pažangos vertinimas“ (PAPA)**

Europe Direct – tai paslauga, padėianti jums rasti atsakymus į klausimus apie Europos Sąjungą.

Nemokama telefono linija (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Informacija teikiama nemokamai, kaip ir dauguma skambučių (nors skambučiai iš kai kurių operatorių tinklo, telefonų automatų ar viešbučių gali būti apmokestinami).

TEISINĖ INFORMACIJA

Šis dokumentas parengtas Europos Komisijai, tačiau jame išdėstytas tik autorių požiūris, todėl Komisija neatsako už jame pateiktos informacijos panaudojimą.

Daugiau informacijos apie Europos Sąjungą yra internete (<http://www.europa.eu>).

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2020 m.

© Europos Sąjunga, 2020

TURINYS

Projekto aprašymas	7
Taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) sistemos plėtra Lietuvoje.....	8
Įvadas: projekto kontekstas	8
ESF finansuojamo projekto rengimas ir vykdymas	11
Ankstesni ESF remti projektai	11
ESF remiamas projektas „Taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) sistemos plėtra“	11
ESF projekto įgyvendinimas: pagrindiniai pasiekimai ir iššūkiai	13
Išvados: rezultatai, įgyta patirtis ir ESF finansinės paramos vaidmuo	17
Pagrindiniai rezultatai	17
Įgyta patirtis ir sėkmės veiksniai	17
ESF paramos vaidmuo	18
Literatūra	19

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

---

1 pav. Mediatorių, teismo tarpininkavimo procesų ir pasirašytų taikinamųjų susitarimų skaičius, 2016–2018 m.	9
2 pav. Informacinis lankstinukas „Išspręsk ginčą taikiai. Rinkis mediaciją!“, parengtas Nacionalinės teismų administracijos (4 iš 6 p.)	15

PROJEKTO APRAŠYMAS

Taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) sistemos plėtra

Veiksmų programa	Projektas finansuojamas pagal 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos (CCI 2014LT16MAOP001) 10 prioriteto priemonę: „Teisingumo sistemos veiksmingumo didinimas“
Naudą gaunanti organizacija	Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija
Tikslinės grupė	<ol style="list-style-type: none"> 1. Asmenys, siekiantys įgyti mediatoriaus kvalifikaciją 2. Visuomenės nariai (fiziniai ir juridiniai asmenys)
Projekto trukmė	Nuo 2018-03-30 iki 2020-09-30
Biudžetas	922,347.71 EUR (915,670.51 EUR ESF contribution)
Projekto koordinatorius	Monika Kuodė, vyriausioji specialistė, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija (monika.kuode@tm.lt)
Partneriai	Nacionalinė teismų administracija (info@teismai.lt) Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba (teisinepagalba@vgtpt.lt) Valstybės įmonė Registrų centras (info@registrucentras.lt)
Projekto / organizacijos internetinis puslapis	https://www.esinvesticijos.lt/lt/finansavimas/paraiskos_ir_projektai/taikinamojo-tarpininkavimo-mediacijos-sistemos-pletra-1 http://tm.lrv.lt/en/

Ši atvejo studija buvo parengta įgyvendinant Europos Komisijos Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinio direktorato užsakytą projektą „ESF paramos viešajam administravimui pažangos vertinimas“. Šio projekto tikslas buvo pristatyti konkrečius ESF finansuojamos viešojo administravimo reformos ir gebėjimų stiprinimo iniciatyvų atvejus, taip pat parodyti ESF finansinės paramos vaidmenį viešojo administravimo srityje atskaitomybės tikslais. Šioje ataskaitoje perteikiama projekto **„Taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) sistemos plėtra“** istorija. Joje aptariamas projekto kontekstas ir tikslas, ją įgyvendinančios komandos charakteristikos, pagrindiniai iššūkiai ir sunkumai, su kuriais susidurta ją įgyvendinant, pagrindiniai įgyvendinimo proceso pokyčiai, pasiekti rezultatai ir poveikis, taip pat įgyta patirtis ir ESF indėlis.

TAIKINAMOJO TARPININKAVIMO (MEDIACIJOS) SISTEMOS PLĖTRA LIETUVOJE

Įvadas: projekto kontekstas

Vienas iš sunkumų, su kuriais susidūrė Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijoje dirbanti projekto komanda, buvo tai, kad Lietuvoje taikinamasis tarpininkavimas iš esmės nežinomas. Projekto komanda juokais sutiko, kad žmonės „painioja mediaciją su *meditacija*“ ir pridūrė, kad „taip dažnai nutinka ir tai galima gana lengvai atpažinti neatlikus jokių didelių mokslinių tyrimų“. Tačiau kalbant rimčiau, jie diskutuoja apie tai, kad Lietuvos visuomenei trūksta žinių apie taikinamąjį tarpininkavimą. Taikinamasis tarpininkavimas yra vienas iš alternatyvių ginčų sprendimo (toliau – AGS) būdų, leidžiantis greičiau, pigiau ir patogiau išspręsti ginčus. 2017 m. Lietuvos vyriausybė padarė didelę pažangą kurdama taikinamojo tarpininkavimo sistemą. Buvo priimti teisės aktai, kuriais nustatyta nuo 2020 m. sausio 1 d. pradėti taikyti privalomą teisminį taikinamąjį tarpininkavimą nagrinėjant šeimos ginčus. Todėl komandai, dirbančiai su ESF finansuojamu projektu „Taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) sistemos plėtra“, patikėta svarbi užduotis – sutelkti ministerijos išteklius ir parengti teisminę sistemą taip, kad būtų laiku pasiruošta dažnesniam taikinamojo tarpininkavimo taikymui, kai tai taps privaloma praktika.

Pirmieji žingsniai kuriant taikinamojo tarpininkavimo sistemą Lietuvoje buvo žengti 2008 m. Tais metais vyriausybė priėmė įstatymą dėl taikinamojo tarpininkavimo civiliniuose ginčiuose, kuriuo buvo siekiama skatinti naudoti AGS metodus¹. Vyriausybė tikėjosi, kad platesnis taikinamojo tarpininkavimo naudojimas teisminiuose civiliniuose ginčiuose suteiks įvairių privalumų: padės sumažinti teismų darbo krūvį, pasiūlys greitesnį, paprastesnį ir ekonomiškesnį ginčų sprendimo būdą bei sumažins teismų darbo, finansuojamo iš nacionalinio biudžeto, išlaidas. Šiais teisės aktais pasiekta tam tikrų pradinių rezultatų. Nacionalinės teismų administracijos duomenimis 2012 m. teisminis taikinamasis tarpininkavimas buvo taikomas 17 bylų. 2013 m. šis skaičius išaugo iki 37 bylų, 2014 m. – 53 bylų, o 2015 m. iš viso buvo 123 bylos. Panašiai asmenų, kuriems suteiktas mediatoriaus statusas, skaičius išaugo nuo 47 asmenų 2013 m. iki 109 asmenų 2014 m. ir 129 asmenų 2015 m.².

Nepaisant to, kad teisminis taikinamasis tarpininkavimas civilinėse bylose buvo pasitelkiamas vis dažniau, iki 2015 m. paaiškėjo, kad 2008 m. teisės aktų tikslai vis dar iš esmės nepasiekti. Visų pirma, teismų darbo krūvis nesumažėjo tiek, kiek buvo numatyta. Antra, visuomenei vis dar trūko žinių apie taikinamąjį tarpininkavimą kaip AGS metodą. Trečia, 2008 m. įstatyme įtvirtintas liberalus požiūris į taikinamojo tarpininkavimo praktikos reglamentavimą leido ginčo šalims pačioms spręsti dėl daugelio taikinamojo tarpininkavimo aspektų³. Galiausiai 2008 m. priimtame įstatyme nenustatyta jokių kvalifikacijos reikalavimų mediatoriams. Todėl nebuvo įdiegta kokybės užtikrinimo sistema, skirta mediatorių kvalifikacijai ir jų teikiamų paslaugų kokybei stebėti. Dėl galiojančių teisminių taisyklių ir taikinamojo tarpininkavimo proceso konfidencialumo buvo galima surinkti tik ribotai duomenų apie naudojamą taikinamuoju tarpininkavimu sprendžiant civilines bylas, įskaitant ikiteismines bylas.

2015 m. rugsėjo 17 d. Teisingumo ministras, manydamas, kad taikinamojo tarpininkavimo sistema vis dar nepakankamai išplėtotą, priėmė nutarimą „Dėl taikinamojo tarpininkavimo sistemos plėtros koncepcijos patvirtinimo“. 2015 m. sprendimu buvo pagrįstas poreikis

---

¹ Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos civilinių ginčų taikinamojo tarpininkavimo įstatymas, 2008 m. liepos 15 d. Nr. X-1702, Vilnius.

² Nacionalinė teismų administracija (2016), *Teismų veiklos apžvalga 2015*. Vilnius: Nacionalinė teismų administracija, 20 p.

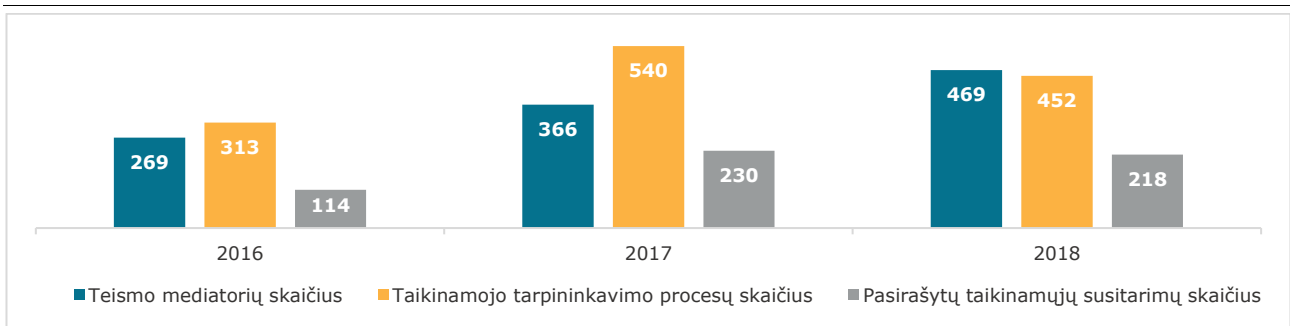
³ Lietuvos Respublikos civilinių ginčų derinimo įstatymas, 2008 m. liepos 15 d.

išsamesniam teismo taikinamojo tarpininkavimo civilinėse bylose reguliavimui. Nutarime įvertinti finansiniai ir ekonominiai taikinamojo tarpininkavimo veiksniai ir išanalizuota kitų šalių praktika⁴. Sprendime taip pat nustatytos pagrindinės nuostatos dėl kokybiško taikinamojo tarpininkavimo paslaugų teikimo ir reikiamos mediatorių kompetencijos Lietuvoje. Šie pokyčiai sudarė sąlygas siekti pažangos užtikrinant, kad taikinamojo tarpininkavimo sistema atitiktų Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendaciją (2002)¹⁰ valstybėms narėms dėl taikinamojo tarpininkavimo civilinėse bylose⁵.

Laikotarpiu po 2015 m. reformos taikinamojo tarpininkavimo sistema Lietuvoje toliau plėtėsi. 2018 m. buvo vykdomi 452 teismo taikinamojo tarpininkavimo procesai, t. y. 44,4 % daugiau nei 2016 m. (žr. 1 pav.). Taikinamojo tarpininkavimo proceso metu sudarytų taikinamųjų susitarimų skaičius ir teismo mediatorių skaičius laikotarpiu nuo 2016 iki 2018 m. taip pat išaugo⁶. Panašiai kaip ankstesniais metais, 2018 m. dauguma bylų, perduotų nagrinėti pasitelkiant taikinamąjį teisminį tarpininkavimą, buvo civilinės bylos, susijusios su šeimos, sutarčių ar turto ginčiais.

1 pav. Mediatorių, teismo taikinamojo tarpininkavimo procesų ir pasirašytų taikinamųjų susitarimų skaičius, 2016–2018 m.

Šaltinis: Nacionalinė teismų administracija (2019), *Lietuvos teismai. Veiklos rezultatai. 2018 m.*, 41–43 p.

2015 m. priimtose nuostatos davė tam tikrų rezultatų – Lietuvos pažanga skatinant savanorišką AGS metodų naudojimą buvo įvertinta teigiamai (išskyrus privalomus reikalavimus naudoti tokius metodus prieš kreipiantis į teismą). Remiantis 2018 m. ES teisingumo švieslente (angl. *EU Justice Scoreboard*), Lietuva buvo ketvirta tarp ES šalių pagal AGS metodų skatinimą ir paskatas juos naudoti⁷. 2019 m. Lietuva švieslentėje išliko aukštoje pozicijoje ir šiuo atžvilgiu buvo septinta⁸.

⁴ Lietuvos Respublikos Teisingumo ministro įsakymas dėl taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) sistemos plėtros koncepcijos patvirtinimo, 2015 m. rugsėjo 17 d. Nr. 1R-268, Vilnius.

⁵ Europos Tarybos Ministrų Komitetas, Ministrų Komiteto rekomendacija (2002)¹⁰ valstybėms narėms dėl taikinamojo tarpininkavimo civilinėse bylose, 2002 m. rugsėjo 18 d. Rekomendacijoje nustatyti pagrindiniai taikinamojo tarpininkavimo civilinėse bylose organizavimo ir įgyvendinimo principai, skatinama rengti mediatorių mokymus, pabrėžiamas tarpininkų nešališkumas ir nepriklausomumas, taikinamojo tarpininkavimo proceso konfidencialumas ir poreikis skleisti informaciją apie taikinamojo tarpininkavimo praktiką.

⁶ Nacionalinė teismų administracija (2019), *Lietuvos teismai. Veiklos rezultatai. 2018 m.* Vilnius: Nacionalinė teismų administracija, 41–43 p.

⁷ Europos Komisija (2018c), *The 2018 EU Justice Scoreboard*. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions COM(2018) 364 final [liet. 2018 m. ES teisingumo švieslentė. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Centriniam Bankui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, COM (2018) 364 galutinė versija]. Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras.

⁸ Europos Komisija (2019), *The 2019 EU Justice Scoreboard*. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions COM(2019) 198/2. [liet. 2019 m. ES teisingumo švieslentė. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Centriniam Bankui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, COM(2019) 198/2]. Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras.

AGS galimybių skatinimui daug poveikio gali turėti visuomenės nuomonė ir bendras pasitikėjimas teisine sistema. Mediatorių ir ginče dalyvaujančių šalių tarpusavio pasitikėjimas yra labai svarbus taikinamojo tarpininkavimo sėkmei ir pasiektų susitarimų laikymuisi užtikrinti. Remiantis 2017 m. specialiąja Eurobarometro apklausa Nr. 461 dėl pasitikėjimo institucijomis, 46 % Lietuvos respondentų buvo linkę pasitikėti nacionaline teisine sistema, o tai yra šiek tiek mažiau nei ES vidurkis (53 %)⁹. 2018 m. sausio mėn. Lietuvos plačiosios visuomenės suvokimu nacionalinės teisingumo sistemos nepriklausomumas buvo 50 %¹⁰, o 2019 m. pradžioje tai beveik nepakito ir sudarė 49 %¹¹.

Pripažindama AGS metodų naudą, 2017 m. kovo 13 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino Vyriausybės programos įgyvendinimo veiksmų planą. Į šį dokumentą įtraukta priemonė „Alternatyvių ginčų sprendimų taikymo išplėtimas civiliniame procese ir įteisinimas administraciniame procese“¹². 2017 m. birželio 29 d. Lietuvos Respublikos Seimas patvirtino Lietuvos Respublikos civilinių ginčų taikinamojo tarpininkavimo įstatymo ir kitų susijusių dokumentų¹³ pakeitimus, susijusius su šia priemone. Vyriausybės veiksmų plane ir vėliau priimtuose teisės aktų pakeitimuose nustatyti du nauji taikinamojo tarpininkavimo sistemos plėtojimo Lietuvoje etapai. Visų pirma, įstatymu nustatyta nauja taikinamojo tarpininkavimo sistema, kurios kai kurie pakeitimai turėjo įsigalioti nuo 2019 m. sausio 1 d. Antra, reforma taip pat nustatyta, kad privalomas taikinamasis tarpininkavimas šeimos ginčų srityje turėtų būti įgyvendinamas nuo 2020 m. sausio 1 d. Teisingumo ministerija paskirta šio plano koordinatorė.

Siekiant pradėti taikyti privalomo taikinamojo tarpininkavimo praktiką, atnaujintuose teisės aktuose nustatytos tam tikros priemonės, skirtos pasirengti teikti plataus masto taikinamojo tarpininkavimo paslaugas. Pavyzdžiui, įstatyme nurodoma, kad paslaugą gali siūlyti tik kvalifikuoti mediatoriai, kurie buvo įtraukti į nacionalinį mediatorių sąrašą. Asmenys, siekiantys būti įtraukti į sąrašą, turės gauti tiesiogiai susijusią kvalifikaciją – prieš prašydami įtraukti į sąrašą, jie turės būti dalyvavę mažiausiai 40 akademinį valandų trukmės mokymuose taikinamojo tarpininkavimo tema per pastarųjų penkių metų laikotarpį ir išlaikyti mediatoriaus kvalifikacinį egzaminą. Mediatorių sąrašas turėtų būti IT priemonė, kuria siekiama sukurti veiksmingą skaitmeninę mediatorių veiklos administravimo Lietuvoje sistemą.

Dėl ambicingo plano išplėsti Lietuvos teismo taikinamojo tarpininkavimo sistemą ir nustatyti, kad taikinamasis tarpininkavimas nagrinėjant šeimos ginčus yra privalomas, atsirado ESF finansuojamo projekto „Taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) sistemos plėtra“ poreikis. Projektas buvo plėtojamas kartu su teismo taikinamojo tarpininkavimo įstatymo pakeitimais.. Projektu padedama įgyvendinti kai kurias naujuose teisės aktuose numatytas priemones, būtinas siekiant nuo 2020 m. sausio 1 d. užtikrinti privalomą taikinamąjį tarpininkavimą nagrinėjant šeimos ginčus.

---

⁹ Europos Komisija (2017), *Special Eurobarometer 461. Designing Europe's future: Trust in institutions. Globalisation. Support for the euro, opinions about free trade and solidarity.* [liet. Specialioji Eurobarometro apklausa Nr. 461. Europos ateities kūrimas. Pasitikėjimas institucijomis. Globalizacija. Parama eurui, nuomonės apie laisvąją prekybą ir solidarumą].

¹⁰ Europos Komisija (2018a), *Flash Eurobarometer 461. Perceived independence of the national justice systems in the EU among the general public. Lithuania. January 2018.* [liet. Eurobarometro greitoji apklausa Nr. 461. ES plačiosios visuomenės suvokiamas nacionalinių teisingumo sistemų nepriklausomumas. Lietuva. 2018 m. sausio mėn.].

¹¹ Europos Komisija (2018b), *Flash Eurobarometer 474. Perceived independence of the national justice systems in the EU among the general public. Lithuania. January 2019.* [liet. Eurobarometro greitoji apklausa Nr. 474. ES plačiosios visuomenės suvokiamas nacionalinių teisingumo sistemų nepriklausomumas. Lietuva. 2019 m. sausio mėn.].

¹² Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo, 2017 m. kovo 13 d. Nr. 167, Vilnius.

¹³ Lietuvos Respublikos civilinių ginčų taikinamojo tarpininkavimo įstatymo Nr. X-1702 pakeitimo įstatymas, 2017 m. birželio 29 d., Nr. XIII-534, Vilnius.

ESF finansuojamo projekto rengimas ir vykdymas

Ankstesni ESF remti projektai

„**Taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) sistemos plėtra**“ nebuvo pirmasis ESF finansuotas projektas, kurį koordinavo Teisingumo ministerija. 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu ministerija koordinavo keturis ESF finansuojamus projektus. Du iš šių projektų buvo skirti teismų sistemoje naudojamiems IT sprendimams įgyvendinti ir tobulinti, įskaitant informacinių technologijų saugumą Registrų centre ir Centrinėje hipotekos įstaigoje¹⁴. Tuo tarpu įgyvendinant kitus du ESF finansuojamus projektus buvo siekiama kelti ministerijos darbuotojų kompetenciją bei įgyvendinti ir sertifikuoti ISO 9001 valdymo standartą¹⁵. Nors šie projektai nebuvo tiesiogiai susiję su dabartiniu projektu, jie vis tiek padėjo didinti ministerijos darbuotojų kompetenciją valdyti ESF finansuojamus projektus.

ESF remiamas projektas „Taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) sistemos plėtra“

Pasibaigus 2007–2013 m. programavimo laikotarpiui, Teisingumo ministerija pradėjo rengti naują projekto pasiūlymą kitam finansavimo etapui. Naujasis programavimo laikotarpis sutapo su teismų reforma ir teisminio taikinamojo tarpininkavimo sistemos plėtra Lietuvoje. Teisingumo ministerija, kuri buvo paskirta naujosios taikinamojo tarpininkavimo reformos koordinatore, turėjo užtikrinti, kad būtų įgyvendinti kai kurie 2019 m. sausio 1 d. įsigalioję teisės aktų atnaujinimai. Ministerija taip pat turėjo užtikrinti sklandų pasirengimą nuo 2020 m. sausio 1 d. pradėti taikyti privalomą taikinamąjį tarpininkavimą nagrinėjant šeimos ginčus. Ministerijos darbuotojų komanda nustatė, kokių veiksmų reikia imtis siekiant pasirengti reformai, pavyzdžiui, išmokyti pakankamai mediatorių, kurių reikia privalomam taikinamajam tarpininkavimui nagrinėjant šeimos ginčus vykdyti, sudaryti sąlygas taikinamajam tarpininkavimui vykdyti, sukurti IT priemonę (mediatorių sąrašą), skleisti informaciją apie taikinamojo tarpininkavimo teisės pokyčius ir pan. Kadangi Teisingumo ministerija neturėjo pakankamai žmogiškųjų ar finansinių išteklių šiai didelio masto veiklai vykdyti, komanda nusprendė teikti paraišką ESF paramai gauti.

Pirmasis žingsnis, kurį jie turėjo žengti, buvo suplanuoti projekto veiklą ir suburti komandą. Projekto komanda suprato, kad projekto veiklos apimtis priklauso kitų institucijų kompetencijai. Todėl ministerija kreipėsi dėl ESF paramos kartu su trimis organizacijomis partnerėmis – Nacionaline teismų administracija, Registrų centru ir Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba. Nuo 2008 m., kai Lietuvoje buvo sukurta taikinamojo tarpininkavimo sistema, Nacionalinė teismų administracija ir Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba taip pat buvo atsakingos už taikinamojo tarpininkavimo veiklos priežiūrą ir valdymą.

Rengiant projekto paraišką, susijusią su keturių atskirų institucijų veikla, reikėjo kelių koordinavimo etapų. Visi projekto partneriai patvirtino, kad bendradarbiavimas su Teisingumo ministerija vyko sklandžiai. Vis dėlto intensyvesnis koordinavimo etapas buvo su ESF lėšas

---

¹⁴ ESF finansuojami projektai 2007–2013 m. laikotarpiu: „Saugiu valstybės duomenų perdavimo tinklu pasiekiamų informacinių sistemų saugos stiprinimas“ (2011–2014 m.), daugiau informacijos žr.: <http://www.esparama.lt/projektas?id=29810&order=&page=&pgsz=10> (skaityta: 2019 m. liepos 10 d.); ir „Registrų centro ir Centrinės hipotekos įstaigos informacinių technologijų sauga“ (2011–2014 m.), daugiau informacijos žr.: <http://www.esparama.lt/projektas?id=29731&order=&page=&pgsz=10> (skaityta: 2019 m. liepos 10 d.).

¹⁵ ESF finansuojami projektai 2007–2013 m. laikotarpiu: „Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas“ (2010–2012 m.), daugiau informacijos žr.: <http://www.esparama.lt/projektas?id=7711&order=&page=&pgsz=10> (skaityta: 2019 m. liepos 10 d.); ir „Kokybės vadybos modelio diegimas ir sertifikavimas Teisingumo ministerijoje“ (2010–2012 m.), daugiau informacijos žr.: <http://www.esparama.lt/projektas?id=7753&order=&page=&pgsz=10> (skaityta: 2019 m. liepos 10 d.).

įgyvendinančia agentūra ESFA. Pavyzdžiui, Teisingumo ministerijos projekto komanda prisimena, kad tam tikru mastu buvo sudėtinga parengti projekto biudžetą. Pagal ESFA reikalavimus biudžetas turėjo būti pagrįstas panašios veiklos vykdymo rinkoje išlaidomis. Dėl projekto naujoviškumo aspekto kai kurių projektų veiklos rūšių atitikmuo rinkoje buvo labai mažas arba jo visai nebuvo, kad juo būtų galima remtis lyginant kainas. ESFA taip pat dalyvavo konsultuojant projekto koordinatorių ir partnerius dėl projekto veiklos, įskaitant jos rūšį, apimtį ir aprašymą. Buvusi Nacionalinės teismų administracijos (projekto partnerės) vyriausioji specialistė prisimena, kad šis bendradarbiavimas davė norimų rezultatų, nes „bendradarbiavimas, tarpusavio supratimas ir veiklos argumentavimas galiausiai leido įgyvendinti projektą“. Paraiška buvo sėkminga, o projektui įgyvendinti ministerija iš ESF gavo 783 995,55 EUR (visas projekto biudžetas sudaro 922 347,71 EUR).

Projektu siekiama pagerinti Lietuvos teisminės sistemos efektyvumą plėtojant taikinamojo tarpininkavimo sistemą. Projektą sudaro trys tikslai, kuriais siekiama: 1) paskatinti taikinamąjį tarpininkavimą sprendžiant civilinius ginčus, paruošiant kvalifikuotus mediatorius, juos mokant ir egzaminuojant pagal sukurtą programą; 2) garantuoti tinkamas technines sąlygas ir aplinką, reikalingą taikinamojo tarpininkavimo procesams; ir 3) informuoti visuomenę apie taikinamojo tarpininkavimo galimybes sprendžiant civilinius teisinius ginčus. Kad šie tikslai būtų pasiekti, projektą parengusi komanda išplėtojo keletą veiklos sričių, apimančių mokymą, technologijas, patalpų atnaujinimą ir komunikaciją.

Įgyvendinant šį projektą projekto komanda turi **paruošti kvalifikuotus mediatorius**. Komanda turi parengti mediatorių mokymo programą, organizuoti 420 mediatorių mokymą ir egzaminavimą, organizuoti 150 teisėjų mokymus, surengti tris pažintinius vizitus bei surengti vieną tarptautinę konferenciją teismo ginčų taikinamojo tarpininkavimo srityje, kurioje galėtų dalyvauti piliečiai ir asmenys, siekiantys įgyti mediatoriaus kvalifikaciją arba jau ją įgiję, bei kitos grupės. Kalbant **apie tinkamų sąlygų taikinamojo tarpininkavimo procesui užtikrinimą**, komanda turi sukurti IT priemonę – mediatorių sąrašą, ir atnaujinti penkias bei įrengti septynias patalpas, reikalingas privalomam taikinamajam tarpininkavimui vykdyti. Kita svarbi šio projekto veikla apima visuomenės **informavimo priemones**, skirtas pranešti apie taikinamojo tarpininkavimo praktiką. Bus išleista 230 000 informacinių lankstinukų, pristatyta 20 ataskaitų per nacionalinius televizijos kanalus ir 80 ataskaitų per regioninius televizijos kanalus, rengiamos radijo laidos, leidžiami straipsniai spaudoje ir internetinėse naujienų platformose bei naudojamas vienas reklaminis skydelis interneto naujienų platformoje, kurio naudojimo trukmė yra iki 6 mėnesių. Projekto veikla apima dvi tikslines grupes: 1) asmenis, siekiančius įgyti mediatoriaus kvalifikaciją; arba 2) visuomenės nariai, kuriems reikia taikinamojo tarpininkavimo paslaugų (tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys).

Kalbant apie ESF paramą, projektu prisidedama prie Lietuvos veiksmų programos (CCI 2014LT16MAOP001) įgyvendinimo¹⁶. Projektu padedama siekti 10 prioriteto (Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas) 10.1.4 konkretaus uždavinio (Pagerinti verslo reguliavimo aplinką). Numatomi projekto rezultatai atitinka 10.1.4 konkretaus uždavinio rezultato rodiklį (Teismų, kuriuose pagal veiksmų programą ESF lėšomis įgyvendintos teisingumo vykdymo efektyvumui didinti skirtos priemonės, dalis), kadangi projektu siekiama dar labiau išplėsti AGS galimybes ir paskatinti žmones labiau jomis pasikliauti. Be to, projektas padeda stiprinti institucinius gebėjimus, reikalingus taikinamojo tarpininkavimo procesui koordinuoti ir stebėti, bei taip didina Lietuvos teismų sistemos veiksmingumą.

Projekto komanda iki šiol vaidino svarbų vaidmenį įgyvendinant projektą ir taikinamojo tarpininkavimo reformą bei šalinant kelyje pasitaikiusias kliūtis. Ministerijos projekto komanda

---

¹⁶ Europos Komisija (2016 m.), *Summary of Operational Programmes supporting institutional capacity building 2014-2020. September 2016*. [liet. *Institucinių gebėjimų stiprinimo rėmimo 2014–2020 m. veiksmų programų santrauka. 2016 m. rugsėjo mėn.*] Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 104–115 p.

sudaro du projekto administratoriai – Monika Kuodė ir Vytautė Ročienė, Strateginio planavimo ir stebėsenos grupės vadovas Artūras Dembskis, Teisminės justicijos ir civilinės teisės grupės vadovė Jurga Greičienė ir kiti darbuotojai, dalyvavę skirtinguose projekto etapuose. Komandą paliko vienas narys, labai padėjęs rengti projektą ir teikti paraiškas dėl ESF lėšų. Jo indėlis ir žinios apie projektą galėjo būti naudingi vėlesniuose projekto įgyvendinimo etapuose. Nepaisant to, kiti komandos nariai perėmė jam iš pradžių patikėtas projekto užduotis.

Institucijose partnerėse taip pat dirba atskiros projekto komandos, o kai kurios jų yra gana didelės. Šiai atvejo studijai parengti tyrimo komanda susitiko su Valstybės įmonės Registrų centro Veiklos valdymo skyriaus vadovu Kęstučiu Naujokaičiu, Nacionalinės teismų administracijos vyriausiąja specialiste ir Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos direktore Živile Poželiene. Projekto komandos pabrėžė, kad Teisingumo ministerijos ir atitinkamų institucijų partnerių vidurinėsios ir vyresniosios vadovybės parama yra svarbus sėkmingo tarpinstitucinio bendradarbiavimo veiksnys. Kadangi projekto komanda yra didelė ir įvairi, koordinavimas ir planavimas buvo itin svarbūs norint laiku ir kokybiškai atlikti projekto veiklą.

ESF projekto įgyvendinimas: pagrindiniai pasiekimai ir iššūkiai

Kadangi projektas apima daug veiklos rūšių, paskirstytų keturiems partneriams, ši veikla buvo vykdoma ne atskirai, o tuo pačiu metu kiekvienoje dalyvaujančioje institucijoje. Todėl įgyvendinant projektą būtinas glaudus koordinuojančios ministerijos ir projekto partnerių bendradarbiavimas. Jie turėjo užtikrinti, kad kiekvienos institucijos darbo grafikas atitiktų bendrus projekto terminus ir kad didžioji veiklos dalis būtų užbaigta laiku – iki 2020 m. sausio 1 d.

Siekdama tai užtikrinti, Teisingumo ministerijos projekto komanda nusprendė rengti reguliarius susitikimus su projekto partneriais projekto veiklos pažangai aptarti. Teisingumo ministerija subūrė Projekto įgyvendinimo stebėsenos grupę, kuriai pirmininkauja ministro pavaduotojas. Monika Kuodė aiškina, kad ši komanda suburta siekiant palaikyti bendradarbiavimą, kadangi ji leidžia visoms susijusioms šalims žinoti kitų partnerių veiklos būseną. Vytautė Ročienė taip pat pažymi, kad visi projekto partneriai savanoriškai bendradarbiauja ir dalijasi savo patirtimi bei žiniomis. Pavyzdžiui, Teisingumo ministerijos projekto komanda išreiškė susirūpinimą dėl kelių viešųjų pirkimų dokumentų aspektų ir kreipėsi pagalbos į Nacionalinę teismų administraciją, kuri galėjo jiems patarti.

Teisingumo ministerija yra atsakinga ne tik už koordinavimą, bet ir už mediatorių, pasirengusių teikti taikinamojo tarpininkavimo paslaugas po 2020 m. sausio 1 d., kai įsigalios teisinės nuostatos dėl mediatorių profesinės kvalifikacijos, parengimą. Viena iš pirmųjų veiklų, kurią pradėjo vykdyti ministerijos projekto komanda, buvo mediatorių egzaminų programos rengimas. Monika Kuodė pastebi, kad Lietuvoje nėra daug taikinamojo tarpininkavimo ekspertų, kurie visą savo profesinę praktiką sietų su taikinamuoju tarpininkavimu. Todėl projekto komanda džiaugiasi, kad kvietimą teikti paslaugas laimėjo vienas Lietuvos universitetas, kuriame dirba keletas aukšto lygio taikinamojo tarpininkavimo ekspertų. Mediatorių egzaminų programa jau parengta ir patvirtinta Teisingumo ministro sprendimu. Komanda pažymi, kad egzaminų programos kokybė bus akivaizdi tik egzaminus išlaikiusiems mediatoriams pradėjus vykdyti taikinamojo tarpininkavimo veiklą: „Tikimės, kad programa padės užtikrinti kokybišką taikinamąjį tarpininkavimą. Svarbu, kad [mediatoriai] galėtų ne tik išlaikyti egzaminą, bet ir tinkamai tarpininkauti.“

Patvirtinusi egzaminų programą, ministerijos komanda pradėjo organizuoti 420 asmenų, norinčių tapti mediatoriais, mokymus. Pirmieji mokymai žmonėms (išskyrus teisėjus), norintiems tapti mediatoriais, pradėti gegužės pabaigoje. Mokymas skirtas ir asmenims, neturintiems ankstesnės taikinamojo tarpininkavimo patirties, ir asmenims, kurie jau tarpininkauja, tačiau turi persikvalifikuoti pagal atnaujintą įstatymą. Mediatoriais norintys tapti

asmenys turi atitikti tik du reikalavimus: 1) turėti aukštojo mokslo diplomą; ir 2) turėti puikią reputaciją. Ši projekto veikla buvo parengta atsižvelgiant į mediatorių, kurių reikia privalomajam taikinamajam tarpininkavimui nagrinėjant šeimos ginčus vykdyti skaičių, o ne remiantis iš anksto įvertintu susidomėjimu tokio pobūdžio mokymu. Nepaisant to, mokymas sulaukė didelio susidomėjimo, nes asmenys aktyviai siekė tapti mediatoriais ir visi mokymo kursai buvo užpildyti. Be mokymo kursų, ministerija taip pat pradėjo rengti pirmuosius mediatorių egzaminus.

Projekto komanda įsigijo paslaugų, kad parengtų šiuo metu ruošiamą „Mediatoriaus vadovą“. Vadovas bus prieinamas internete. Tačiau vis dar sprendžiama, kaip efektyviausiai platinti spausdintines kopijas. Komanda tikisi, kad vadovas bus praktinis leidinys, kuriuo naudodamiesi tarpininkai galės pasikartoti tam tikrą medžiagą. Į jį bus įtraukti teismo bylų pavyzdžiai, taip padedant mediatoriams pasirengti nagrinėti dažniausias civilinių ginčų bylas.

Kita užduotis, kurią turėjo atlikti Teisingumo ministerijos projekto komanda, buvo komunikacijos plano įgyvendinimas. Komunikacijos plane naudojamos įvairios žiniasklaidos priemonės: radijo ir televizijos laidos, spausdintinė ir internetinė spauda bei reklamjuostės. Šios atvejo studijos rengimo metu ministerijos komanda įgyvendino pirmąją komunikacijos plano dalį, įskaitant radijo laidą apie taikinamąjį tarpininkavimą radijo stotyje *Lietus*, laikraštyje *Lietuvos rytas* išspausdintą straipsnį apie projektą, straipsnį apie taikinamąjį tarpininkavimą internetiniame naujienų portale *15min.lt*, įskaitant reklamjuostę apie taikinamąjį tarpininkavimą. Komanda pradėjo rengtis informacijos sklaidos antrosios dalies (kuri apima radijo laidą, straipsnius, reklamjuostes ir ataskaitas per regioninę ir nacionalinę televiziją) viešųjų pirkimų procesui.

Komanda pažymi, kad esama tam tikrų rinkos ypatumų, dėl kurių parengti komunikacijos planą ir įsigyti aktualias paslaugas yra sudėtinga net ir tiems, kurie jau turi patirties šioje srityje. Kaip aiškina Monika Kuodė, tiesioginis ryšys su potencialiais paslaugų teikėjais rinkodaros srityje padėtų išgryninti komunikacijos kampaniją ir tai, ko reikėtų reikalauti techninėje specifikacijoje. Dabar, nesant tokio tiesioginio ryšio, šią veiklą galima apibūdinti tik remiantis savo patirtimi ir supratimu, o tam kartais gali trūkti išsamaus komunikacijos rinkos vaizdo ir žinojimo apie geriausių priemonių bei strategijų taikymą. Pažymėtina, kad Teisingumo ministerija dalijasi komunikacine veikla su Nacionaline teismų administracija, atsakinga už informacinių lankstinukų leidimą ir platinimą.

Nacionalinė teismų administracija vykdo keturias pagrindines veiklos rūšis: pažintinius vizitus, informavimo veiklą, teisėjų mokymą taikinamojo tarpininkavimo klausimais ir rengia tarptautinę konferenciją. Nacionalinės teismų administracijos projekto komanda, kaip planuota projekto paraiškoje, pradėjo projekto veiklą organizuodama tris keturių dienų pažintinius vizitus į Suomiją, Norvegiją ir Nyderlandus. Nacionalinės teismų administracijos vyriausioji specialistė pabrėžia, kad paskirties šalys buvo pasirinktos remiantis jų patirtimi taikinamojo tarpininkavimo srityje ir jo, kaip AGS metodo, populiarumu.

Pažintiniai vizitai buvo pasirinkti kaip pirmoji veikla, kadangi komanda tikėjosi pasinaudoti per šiuos vizitus įgyta patirtimi įgyvendinant kitą projekto veiklą – teisėjų mokymą ir komunikaciją. Todėl, siekiant įgyti kuo daugiau patirties, reikalingos būsimai veiklai įgyvendinti, vizituose taip pat dalyvavo su komunikacija ar mokymu susiję darbuotojai (pvz., Komunikacijos skyriaus vadovas, Mokymo skyriaus darbuotojai, projektų vadovai ir teisininkai). Jau užbaigti visi trys pažintiniai vizitai, kurių metu komandos dalyvavo diskusijose, susitikimuose ir kitoje veikloje.

Po pažintinių vizitų juose dalyvavę asmenys turėjo parengti ataskaitas, kuriose būtų išsamiai išdėstyta pagrindinė gauta informacija, įgyta patirtis ir gerosios praktikos pavyzdžiai, kuriuos būtų galima pakartoti Lietuvoje. Kalbinta vyriausioji specialistė mano, kad toks ataskaitų teikimas yra gera praktika, kadangi kuo daugiau yra rašytinės informacijos, tuo daugiau įgytų

žinių galima išplatinti tiems kolegoms, kurie negalėjo dalyvauti vizituose. Svarbiausia, interviu respondentė pažymi, kad „pradėjome įgyvendinti kitą projekto veiklą ir jau pastebėjome, kad pažintiniuose vizituose dalyvavę žmonės gali prisidėti prie projekto įgyvendinimo“.

Kita projekto komandos pradėta veikla – informacinių lankstinukų rengimas ir platinimas. Nacionalinės teismų administracijos projekto komanda nusprendė išskaidyti informacinius lankstinukus į dvi atskiras partijas. Nors pirmoji 10 000 informacinių lankstinukų serija jau parengta ir išleista, tačiau antroji 220 000 informacinių lankstinukų serija dar neparengta. Informacinius lankstinukus siekiama parengti iki 2019 m. pabaigos, kad juose būtų galima pateikti atnaujintą informaciją apie taikinamojo tarpininkavimo sistemą, įskaitant privalomą taikinamąjį tarpininkavimą nagrinėjant šeimos ginčus.

Kalbant apie jau išleistus ir išplatintus 10 000 informacinių lankstinukų, pagrindinis jų tikslas buvo supažindinti žmones su naujais taikinamojo tarpininkavimo sistemos pakeitimais, įsigaliojusiais nuo 2019 m. sausio 1 d. (žr. 2 pav.). Šią veiklą vykdanči komanda atliktus veiksmus įvertino kaip sėkmingus, nes pastaraisiais metais trūko popierinių leidinių apie taikinamąjį tarpininkavimą. Nacionalinė teismų administracija proporcingai išplatino informacinius lankstinukus įvairioms institucijoms – teismams, Lietuvos advokatūrai, Teisingumo ministerijai ir Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybai. Teismuose informaciniai lankstinukai buvo patalpinti vieno langelio principu veikiančiose patalpose, taip pat išsiųsti kartu su šaukimu į teismą. Be to, elektroninė informacinio lapelio versija buvo įkelta į Nacionalinės teismų administracijos interneto svetainę. Tai sulaukė tam tikrų teigiamų atsiliepimų, kadangi informacijos apie taikinamojo tarpininkavimo procesą ieškoję visuomenės nariai galėjo susipažinti su lankstinuku internete.

2 pav. Informacinis lankstinukas „Išspręsk ginčą taikiai. Rinkis mediaciją!“, parengtas Nacionalinės teismų administracijos (4 iš 6 p.)

MEDIACIJA – TAI
Sparčiai populiarėjantis greitesnis, pigesnis ir psichologiškai lengvesnis civilinių ginčų sprendimo būdas, kurio paskirtis – padėti ginčo šalims išspręsti ginčą taikiai, pasitelkiant kvalifikuotą tarpininką – mediatorių.

MEDIACIJOS PRIVALUMAI

- Taupomas laikas ir pinigai
- Mažiau neigiamų emocijų
- Galimybė kontroliuoti ginčo eigą ir rezultatą
- Savanoriškas ir konfidencialus procesas
- Profesionali pagalba

TEISMINĖ MEDIACIJA YPAČ POPULIARI GINČUOSE DĖL:

- ŠEIMOS
- DARBO
- VERSLŲ
- PAVELDĖJIMO

KĄ DARYTI, JEI KILO CIVILINIS GINČAS?

- Pasirinkite tinkamą mediacijos rūšį:
  - Rinkitės **neteisminę mediaciją**, kai ginčas dar nėra sprendžiamas teisme.
  - Rinkitės **teisminę mediaciją**, kai ginčas jau nagrinėjamas teisme.
- Kreipkitės:
  - neteisminės mediacijos atveju** – į Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybą;
  - teisminės mediacijos atveju** – į teismą, kuriame nagrinėjama byla.

SVARBU ŽINOTI:

- KAS DALYVAUJA MEDIACIJOS PROCESU?**
Mediacijos metu gali dalyvauti tik ginčo šalys, jų atstovai ir mediatorius. Ginčo šalių prašymu arba sutikimu mediacijos procese gali dalyvauti ir kiti asmenys.
- KUR VYKSTA MEDIACIJA?**
Mediacijos dalyviai patys pasirenka mediacijos proceso vietą ir laiką. Kai nėra galimybės susitikti gyvai, pvz., viena iš ginčo šalių gyvena užsienyje, mediacija gali vykti nuotoliniu būdu.
- Kaip sprendžiamas ginčas?**
Pačios šalys nustato taisykles, kuriomis vadovausis mediacijos procese, ir pasirenka, kaip užbaigs procesą. Bet kuri ginčo šalis bet kurio metu gali pasitraukti iš mediacijos proceso, nenurodydama pasitraukimo priežasčių.
- Kas yra mediacijos konfidencialumas?**
Informacija, išsakyta ir sužinota mediacijos metu, išlieka konfidenciali ir negali būti perduodama trečiosioms šalims, nebent šalys su tuo sutinka*.
- Ar taikos sutartis privaloma?**
Mediacijos metu ginčo šalių sudaryta taikos sutartis yra privaloma – ji ginčo šalims turi įstatymo galią.

AKTUALU!
Nuo 2019 m. sausio 1 d. esminiai pasikeitimai mediacijos srityje – įsigalioja Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymas, sukuriantis kokybiškai naują mediacijos civiliniuose ginčiuose sistemą.
Nuo 2020 m. sausio 1 d. įstatymu nustatytas atvejis (pvz., šeimos ginčo), prieš kreipiantis į teismą, bus privaloma pasinaudoti neteisimine mediacija.

* Išskyrus atskirus teisės aktuose numatytus atvejus.

Pastaba: informacinis lankstinukas išleistas tik lietuvių k. Keturiuose čia įterptuose puslapiuose pateikiama informacijos apie tai, kas yra taikinamasis tarpininkavimas, kokia jo nauda, apie naudojimosi taikinamojo tarpininkavimo paslauga procesą ir pagrindinės informacijos apie patį taikinamojo tarpininkavimo procesą (pvz., kas dalyvauja taikinamojo tarpininkavimo procese, taikinamųjų susitarimų pasirašymas).

Šaltinis: Nacionalinė teismų administracija

Kitos dvi projektų veiklos, kurioms vadovauja Nacionalinė teismų administracija (teisėjų mokymas taikinamojo tarpininkavimo tema ir tarptautinė konferencija) šio dokumento rengimo metu dar nebuvo pradėtos. Kalbant apie teisėjų mokymą, komanda rengė viešųjų pirkimų dokumentus ir konsultavosi su kolegomis savo institucijoje dėl mokymo vykdymo. Planuojama visus teisėjų mokymus baigti iki 2019 m. pabaigos. Taip pat, nebuvo parengta jokių konkrečių planų dėl tarptautinės konferencijos, kuri turėtų įvykti projekto pabaigoje 2020 m. Konferencijoje galės dalyvauti piliečiai ir specialistai, kurie domisi arba jau dirba teismo taikinamojo tarpininkavimo srityje. Nepaisant to, komanda nepamiršta konferencijos ir vykdydami su projektu susijusią veiklą renka svarbią informaciją (pvz., apie galimus pranešėjus, aptartinas temas).

Projektas „Taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) sistemos plėtra“ taip pat apima skaitmeninius sprendimus diegiant naujovišką IT priemonę Lietuvos kontekste – mediatorių sąrašą. Teisingumo ministerija pasirinko Registrų centrą kaip projekto partnerį galintį sudaryti šį sąrašą, kadangi Registrų centras jau valdo Teisinės pagalbos paslaugų informacinę sistemą (TEISIS), į kurią bus įtrauktas mediatorių sąrašas. Projekto paraišką parengusi komanda šį sprendimą priėmė apsvačiusi nepriklausomos sistemos ir į TEISIS integruotos sistemos sukūrimo sąnaudų ir naudos analizės rezultatus. Pastaroji alternatyva pasirinkta, nes į TEISIS sistemą turėjo būti įtraukti Teisinės pagalbos vartai, kuriais piliečiai galėtų naudotis norėdami naudotis e. paslaugomis, susijusiomis su teisine pagalba. Todėl šie vartai, integruojant mediatorių sąrašą, turėtų vienoje vietoje apimti įvairias paslaugas.

Kalbant apie funkcijas, sąrašas padės užtikrinti, kad visi mediatoriai turėtų reikiamą kvalifikaciją taikinamojo tarpininkavimo paslaugoms teikti. Sąrašas bus daugiavertis – iš jo asmenys galės pasirinkti mediatorių, o Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba galės stebėti mediatorių darbo krūvį, atsiskaityti už dirbtas valandas, užsakyti patalpas taikinamojo tarpininkavimo vykdymui ir t. t. Mediatorių sąrašas turėtų būti prieinamas internetu nuo 2020 m. sausio 1 d. Registrų centro komanda jau užbaigė viešųjų pirkimų procedūras, o paslaugų teikėjas pradėjo kurti priemonę. Komanda džiaugiasi, kad paslaugų teikėjai IT priemonei kurti naudos šiuolaikines „Cloud Ready“ sistemos technologijas.

Kęstutis Naujokaitis nurodo, kad naujos IT sistemos sukūrimas visada yra rimtas iššūkis projekto komandai ir suinteresuotosioms šalims. Taikinamojo tarpininkavimo atveju IT priemonę kurianti grupė turėjo mažai tokios veiklos patirties. Todėl Kęstutis Naujokaitis aiškina, kad vienas iš pagrindinių komandos uždavinių buvo suderinti įvairių suinteresuotųjų šalių ir projekto partnerių prašymus. Kitas iššūkis – per nustatytą laikotarpį, kuris gana trumpas, baigti kurti, išbandyti ir sklandžiai pradėti naudoti IT priemonę.

Kurdamas mediatorių sąrašą, Registrų centras glaudžiai bendradarbiavo su Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba, kuri bus pagrindinė priemonės naudotoja. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba taip pat atsako už taikinamojo tarpininkavimo procesui reikalingos aplinkos užtikrinimą. Projekto komanda turi parengti patalpas, kurių reikia privalomam taikinamajam tarpininkavimui vykdyti. Kai kurioms Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos arba kitų institucijų patalpoms reikalingas didesnis atnaujinimas (pvz., garso izoliavimo sistemos įrengimas), o kitoms patalpoms daugiausia reikalinga įranga (pvz., apskriti stalai, kompiuteris, spausdintuvas ir t. t.). Tuo metu, kai buvo rengiama ši atvejo studija, Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos komanda bendradarbiavo su įvairiomis institucijomis, kad pasimokytų iš jų praktikos, kaip projektuoti jaukias patalpas, ir paprašė valstybės įmonės Turto banko pagalbos ieškant tinkamų patalpų miestuose, kuriuose jų neturėjo.

Komanda pradėjo rengti šių patalpų atnaujinimo ir įrengimo paslaugų viešųjų pirkimo technines specifikacijas. Živilė Poželienė ir jos komanda mano, kad pirmosios patalpos, išskyrus Vilniuje, bus atnaujintos iki rudens. Komanda teigia, kad šios veiklos įgyvendinimas parodys komandos sukurtų planų įgyvendinamumą, nes šiuo metu dar per anksti vertinti projekto sėkmę. Iš tiesų, didelė dalis projekto veiklos, kurią įgyvendina skirtingi partneriai, vis

dar vykdoma. Projekto komanda, pasiskirsčiusi įvairiose institucijose, laikosi teigiamo požiūrio, kad visa veikla bus užbaigta laiku, kad iki 2020 m. sausio 1 d. būtų pasirengta įgyvendinti naują taikinamojo tarpininkavimo sistemą.

Išvados: rezultatai, įgyta patirtis ir ESF finansinės paramos vaidmuo

Pagrindiniai rezultatai

Nors didžioji projekto veiklos dalis vis dar vykdoma, projekto komanda pasiekė tam tikrų pirmųjų matomų rezultatų. Iki šiol pagrindinis projekto laimėjimas buvo mediatorių egzaminavimo programos, kuri buvo tiesiogiai įtraukta į mokymo programą, parengimas. Be to, Nacionalinės teismų administracijos projekto komanda surengė tris pažintinius vizitus į užsienio institucijas. Šie vizitai pasirodė esą vertinga patirtis, kurią būtų galima panaudoti įgyvendinant kitą projekto veiklą arba kuri galėtų tapti aktuali būsimam institucijos darbui taikinamojo tarpininkavimo srityje. Labiau apčiuopiamus rezultatus bus galima pastebėti užbaigus kitas projekto veiklas, pvz., kai bus sukurtas mediatorių sąrašas arba bus atnaujinta infrastruktūra.

Panašiai trumpalaikis ir ilgalaikis projekto rezultatų poveikis paaiškės tik 2020 m. užbaigus projektą. Instituciniu lygmeniu projektas turėtų prisidėti prie teisminės sistemos efektyvumo didinimo įgyvendinant naujas taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) sistemos gerinimo priemones. Šios priemonės apima mediatorių egzaminų programos kūrimą, centralizuotų egzaminų mediatoriams organizavimą, mediatorių sąrašo sudarymą ir kt. Projekto komanda tikisi, kad tai leis sumažinti teismų darbo krūvį, sutaupyti Lietuvos nacionalinio biudžeto lėšų, padidinti mediatoriaus profesiją pasirinkusių asmenų skaičių ir supaprastinti taikinamojo tarpininkavimo sistemos administravimo procesus.

Kalbant apie visuomenę, projekto komanda tikisi, kad projektas duos teigiamų rezultatų sprendžiant ginčus. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos komanda atkreipia dėmesį į tai, kad taikinamojo tarpininkavimo metu priimtas sprendimas yra tvaresnis, kadangi ginčo šalys dalyvavo susitariant dėl jo, todėl labiau tikėtina, kad jo laikysis. Komanda viliasi, kad projektas padidins informuotumą apie taikinamojo tarpininkavimo praktiką ir daugiau žmonių sieks spręsti ginčus taikiai, o ne tik tuomet, kai tai yra privaloma. Kaip siūlo Nacionalinės teismų administracijos vyriausioji specialistė: „Galbūt kuo daugiau ginčų išsprendžiami taikiai, tuo sėkmingesnė ir laimingesnė yra visuomenė.“

Įgyta patirtis ir sėkmės veiksniai

Projekto komanda pripažįsta, kad jie jau išmoko tam tikras pamokas. Visų pirma, Teisingumo ministerijos projekto komanda sutinka, kad su projektu dirbančių asmenų darbo tęstinumą reikėtų užtikrinti nuo pat pirminio etapo iki pabaigos. Kalbant apie šį projektą, komandą paliko kolega, labai padėjęs rengti projektą ir teikti paraišką dėl ESF lėšų. Jo patirtis būtų buvusi labai naudinga kitais projektų įgyvendinimo etapais. Antra, Teisingumo ministerijos ir Nacionalinės teismų administracijos projekto komanda mano, kad jie išmoko šį tą iš viešųjų pirkimų proceso. Pavyzdžiui, ministerijos darbuotojų komandai kilo sunkumų bandant surasti geriausią būdą derinti ESFA administracinius reikalavimus ir įprastas viešųjų pirkimų procedūras. Tuo tarpu Nacionalinė teismų administracija manė, kad paslaugų (pvz., informacinių lankstinukų) viešieji pirkimai vyko sklandžiai, kadangi institucija turėjo daug projektų įgyvendinimo patirties, todėl ateityje ji imsis tų pačių veiksmų.

Nors dar per anksti nustatyti, ar šis projektas buvo sėkmingas, jau galima pastebėti, kad kai kurie veiksniai turėjo įtakos iki šiol pasiektiems projekto rezultatams. Tai apima visų partnerių norą bendradarbiauti ir veiksmingai bendrauti. Nei vienas projekto partneris nesuabejojo šiuo aspektu ir apskritai pagyrė bendrą tarpusavio komunikaciją vykstančią projekto metu.

Komanda taip pat nurodė kitus pagrindinius sėkmės veiksnius, pvz., vidines darbuotojų, dirbančių su projekto veiklomis, kompetencijas, kruopštų planavimą, rizikos valdymą ir vidurinės bei vyresniosios vadovybės Teisingumo ministerijoje ir atitinkamose partnerių institucijose paramą. Pastaroji parama užtikrinto sėkmingą tarpinstitucinį bendradarbiavimą.

Tuo pat metu tam tikri veiksniai gali turėti neigiamo poveikio projekto galutinių rezultatų kokybei, jei nebus imtasi priemonių jiems pašalinti. Pagrindinis veiksnys – projekto naujumas, kadangi iki šiol buvo surinkta mažai duomenų apie taikinamojo tarpininkavimo praktiką. Todėl komanda neturėjo aiškios vizijos apie visą taikinamojo tarpininkavimo praktikos mastą Lietuvoje ir savo projekto rezultatus grindė prognozėmis (pvz., kiek mediatorių jiems reikės ir pan.). Be to, mediatorių sąrašas bus nauja priemonė, kurios kūrimui problemų gali kelti įvairūs visų suinteresuotųjų šalių lūkesčiai ir poreikiai. Kitas veiksnys, turintis įtakos projekto rezultatams, gali būti nepakankamas pasitikėjimas teismų sistema, mediatoriais ir kitomis taikinamojo tarpininkavimo veikloje dalyvaujančiomis šalimis, kas yra būtinos sklاندus taikinamojo tarpininkavimo reformos ir šio projekto įgyvendinimo sąlygos. Didžiąją dalį projekto veiklos komanda turi užbaigti iki 2020 m. sausio 1 d., o tai reiškia, kad komanda turi laikytis griežto ir nekeičiamo termino. Labai svarbu, kad projekto komanda atsižvelgtų į šiuos veiksnius imdamasi tolesnių projekto įgyvendinimo veiksmų.

ESF paramos vaidmuo

ESF parama 2007–2013 m. ir 2014–2020 m. programavimo laikotarpiais padėjo pagerinti Lietuvos teisminę sistemą. 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu Teisingumo ministerijos koordinuojami ESF finansuojami projektai padėjo pagerinti teisminių IT sistemų saugumą, padidinti valstybės tarnautojų kompetenciją, taip pat įgyvendinti ir patvirtinti ISO 9001 valdymo standartą. Tuo tarpu dabartinis ESF finansuojamas projektas „**Taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) sistemos plėtra**“ vaidino svarbų vaidmenį rengiantis įgyvendinti taikinamojo tarpininkavimo reformą.

Užtikrindama ESF finansavimą, Teisingumo ministerija ir jos partnerės institucijos ėmėsi reikšmingų veiksmų taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) sistemai Lietuvoje patobulinti. Tikimasi, kad dažnesnis taikinamojo tarpininkavimo naudojimas gali padėti sumažinti teismų darbo krūvį, taupyti Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšas, sutrumpinti civilinių bylų nagrinėjimo teismuose trukmę ir skatinti naudoti taikinamąjį tarpininkavimą, kaip AGS metodą. Projektas padėjo stiprinti institucinius pajėgumus, reikalingus koordinuojant ir prižiūrint taikinamojo tarpininkavimo procesą Lietuvoje.

Visų svarbiausia, šis projektas atskleidė, kad galima suderinti reformų įgyvendinimą su ESF finansavimo procesais. Tam neišvengiamai reikalinga stabili politinė valia, atsakomybė už reformą ir geras tarpinstitucinis koordinavimas. Tačiau, panašiai kaip vykdant taikinamojo tarpininkavimo reformą, toks suderinimas gali būti veiksmingesnis pragmatiškų reformų atveju, vykdant laipsniškus pokyčius nepolitiniuose arba depoliarizuotose srityse. Sisteminių reformų atveju, kai suinteresuotosios šalys dažnai nesutaria arba joms sunkiai sekasi sutarti, užtikrinti tokį koordinavimą gali būti sunkiau.

LITERATŪRA

Europos Komisija (2016 m.), *Summary of Operational Programmes supporting institutional capacity building 2014-2020. September 2016.* [liet. *Institucinių gebėjimų stiprinimo rėmimo 2014–2020 m. veiksmų programų santrauka. 2016 m. rugsėjo mėn.*] Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 104–115 p.

Europos Komisija (2017), *Special Eurobarometer 461. Designing Europe's future: Trust in institutions. Globalisation. Support for the euro, opinions about free trade and solidarity.* [liet. *Specialioji Eurobarometro apklausa Nr. 461. Europos ateities kūrimas. Pasitikėjimas institucijomis. Globalizacija. Parama eurui, nuomonės apie laisvąją prekybą ir solidarumą*].

Europos Komisija (2018a), *Flash Eurobarometer 461. Perceived independence of the national justice systems in the EU among the general public. Lithuania. January 2018.* [liet. *Eurobarometro greitoji apklausa Nr. 461. ES plačiosios visuomenės suvokiamas nacionalinių teisingumo sistemų nepriklausomumas. Lietuva. 2018 m. sausio mėn.*].

Europos Komisija (2018b), *Flash Eurobarometer 474. Perceived independence of the national justice systems in the EU among the general public. Lithuania. January 2019.* [liet. *Eurobarometro greitoji apklausa Nr. 474. ES plačiosios visuomenės suvokiamas nacionalinių teisingumo sistemų nepriklausomumas. Lietuva. 2019 m. sausio mėn.*].

Europos Komisija (2018c), *The 2018 EU Justice Scoreboard.* Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions COM(2018) 364 final [liet. *2018 m. ES teisingumo švieslentė.* Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Centriniam Bankui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, COM (2018) 364 galutinė versija]. Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras.

Europos Komisija (2019), *The 2019 EU Justice Scoreboard.* Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions COM(2019) 198/2. [liet. *2019 m. ES teisingumo švieslentė.* Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Centriniam Bankui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, COM(2019) 198/2]. Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras.

Europos Tarybos Ministrų Komitetas, Ministrų Komiteto rekomendacija (2002)10 valstybėms narėms dėl taikinamojo tarpininkavimo civilinėse bylose, 2002 m. rugsėjo 18 d.

Lietuvos Respublikos civilinių ginčų derinimo įstatymas, 2008 m. liepos 15 d.

Lietuvos Respublikos civilinių ginčų taikinamojo tarpininkavimo įstatymo Nr. X-1702 pakeitimo įstatymas, 2017 m. birželio 29 d., Nr. XIII-534, Vilnius.

Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos civilinių ginčų taikinamojo tarpininkavimo įstatymas, 2008 m. liepos 15 d. Nr. X-1702, Vilnius.

Lietuvos Respublikos Teisingumo ministro įsakymas dėl taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) sistemos plėtros koncepcijos patvirtinimo, 2015 m. rugsėjo 17 d. Nr. 1R-268, Vilnius.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo, 2017 m. kovo 13 d. Nr. 167, Vilnius.

Nacionalinė teismų administracija (2016), *Teismų veiklos apžvalga 2015*. Vilnius: Nacionalinė teismų administracija.

Nacionalinė teismų administracija (2019), *Lietuvos teismai. Veiklos rezultatai. 2018 m.* Vilnius: Nacionalinė teismų administracija.

KAIP GAUTI ES LEIDINIUS

Nemokami leidiniai:

- 1 kopija:
per ES knygyną (<http://bookshop.europa.eu>);
- daugiau nei 1 kopija arba plakatai / žemėlapiai:
iš Europos Sąjungos atstovybių (http://ec.europa.eu/represent_en.htm);
iš ne ES šalių delegacijų (http://eeas.europa.eu/delegations/index_en.htm);
susisiekus su „Europe Direct“ tarnyba (http://europa.eu/europedirect/index_en.htm) arba
paskambinus 00 800 6 7 8 9 10 11 (nemokamas telefono numeris skambinant iš bet kurios
ES valstybės narės) (*).

(*) Informacija teikiama nemokamai kaip ir dauguma skambučių yra nemokami (nors kai kurie operatoriai, pašto dėžutės ar viešbučiai gali imti mokestį).

Mokami leidiniai:

- per ES knygyną (<http://bookshop.europa.eu>).

Mokamos prenumeratos:

- per vieną iš Europos Sąjungos Leidinių biuro prekybos agentų
(http://publications.europa.eu/others/agents/index_en.htm).

■ Publications Office